

איצור "תהלות ישראל"

פנינים שנגלקטו מתוך דברי הגה"צ דתהלות ישראל שליט"א

(מתוך מה שכבר נדפס בספרים וקונטרסים, וגם מתוך שאר השיחות)

הערה כללית בנוגע לכל המאמרים

כדאי לקרוא כל המאמרים יותר מפעם אחת כי בכדי שיחיו מקליטים ונשנים יותר לתוך הלב בכדי שהם ישפיעו וישפיעו את הגמגומה לא די בקריאת הדברים פעם אחת וזו כי מפעם השנית מתחילים הרבה דברים שלא נדגישים בפעם הראשונה. ואם לדוגמה שבמילות ששה הדברים מנוצאים בן דברים שכבר חזו מילותיהם וישנם גם דברים חרישים אגבם גם הדברים השניים הרבה נעבדו מחדש וקבלו פנים חדשות ולכן כדאי לקרוא עוד פעם גם את המאמרים השניים, כי באלה הדברים מתקיים מה שאמרו חז"ל שדברי תורה לא יאמרו שראשם חוזר עליהם מוציא רבים טעם חזר, כפי שמעיד המסין בס"ד.

גליון השבוע - שנה ה' גליון י"ד

לתשומת לב הקוראים
המאמרים על הפרשה או המועדים גם הם דברים כלליים שנוגעים תמיד ולכן אפשר וכדאי לקרוא גם אחרי הפרשה או המועד.

גליון פ' וארא תשע"ט

להערות ולדעות לפנות בטלפון:

בא"י 02-537-5704 פקס 02-650-1067
או בבג"מ"ד "תהלות ישראל" רח' יצחק נפתלי 17 ירושלים
בארה"ב 917-873-1181 347-885-7700

אפשר לשמוע שיעורי מורינו הרב שליט"א בקול הלשון בארץ ישראל 03-6171001 ואח"י להקיש לאדיש 4-3-4 ללה"ק 5-5-4-1 בארצה"ב 718-2440-18 "ואח"י להקיש לאדיש 4-50-4-3 ללשון הקודש 7-5-5-2 מי שרוצה לקבל דף השבוע וכן המאמרים או הקונטרסים שלנו בדואר נא להתקשר ל"י לופטער מחו"ל 527614581 (972) מא"י 0527614581 או דרך האימייל שלו laufer6@neto.net.il
אפשר לשמוע שיעורי מורינו הרב שליט"א בקול תהלות ישראל מספר קבוע 02-544-0-544 בארה"ב 718-770-3678

סג

חדש! מהיום אפשר לתרום גם ע"י נדרים פלוס מספר טלפון 03-763-0585 קוד טלפוני 2218 או ע"י קשר קהילה מספר טלפון 073-275-7000 קוד 4336

אוצר הפרשה

"על שהקשה לדבר ולאמר למה הרעתה"

(רש"י ו"ב)

וידבר אלקים אל משה וגו' פירש רש"י וז"ל, דבר אתו (ד' ית' עם משה) משפט על שהקשה לדבר ולומר למה הרעתה, עכ"ל, ויש לדייק בל' רש"י שתפס לשון כפול "לדבר ולאמר".

ויש לפרש הכוונה שבעצם מה שמשא רבינו טען בעד הכלל והתפלל שיסיר ד' ית' את כובד השיעבוד לא היה עליו טענה כי זה היה תפקידו להמליץ תמיד על הכלל (וכמו שעשה תמיד בעגל ובמרגלים), אלא יש לפרש שהטענה היה על שאמר לשון "הרעתה" כאלו שזה "רע" ועל זה היה התלונה כי אסור לומר על דבר שנעשה בגזירת שמים שזה רע אלא צריכים לומר על כל דבר בלבד ובפיו שזה טוב כמו שאמר נחום איש ג"ז, גם זו לטובה כדאיתא בחז"ל (תענית כא), ולכן כפל רש"י הלשון "לדבר ולומר" כי אם היה אומר רק תיבת "לדבר" שזה לשון יותר כללי היה מובן שההקפדה היה על עצם של דבר והתלונן בכלל, ועל כן הוסיף רש"י תיבת "ולומר" שבלשון אמירה משתמשים על דבור פרטי שנבין שההקפדה היה על משפט מסויים שנאמר בתוך דבריו והוא לשון "הרעתה" כאמור.

ויש לדעת שלא רק שצריכים להאמין ולומר על כל דבר שזה בודאי לטובה, אלא עוד יותר מזה שצריכים להודות ולברך על זה בשמחה כשם שמברכים על הטוב, וזה לא ממדת חסידות אלא חיוב גמור מדינא דמשנה כמו דאיתא במשנה (ברכות פרק י') חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה דהיינו באותו שמחה שמברכים על הטוב כמו שפרשו בגמ', והפירוש הפשוט בזה איך יכול האדם לשמוח

כ' כלו' שלא מספיק מה שהאדם מכוון באופן כללי שמקבל באהבה כל מה שקורה לו, אלא צריך לכוון כך בפירוש בכל דבר ודבר שקורה לו ובשעת מעשה, וזה דומה לכוונה שעל האדם לכוון בהקריבו את קרבנו שיתכפר לו בזה עונו (עי' מה שכתב רמב"ן ריש יוקרא).

ב' וצריך מתחלה לשים לב להרגיל עצמו הרבה פעמים עד שמאליו יזכור את זה בשעת מעשה, וכמו כן גם המחשבה לקבל מהאבה גם כן צריך להרגיל בזמן ממושך עד שמתרגלים לזה.

והנה בשעת מעשה היסורים קשה מאוד לכוון שמקבלם באהבה כדי שיתכפרו עונותיו מב' טעמים א) כי הרגשת הכאב היא מתגברת על שכל האדם, והחומר מבעבע אינה מוסגלת לסבול יסורים ועל כן בשעת היסורים האדם חושב לא הן ולא שכן והרי זה דומה למה שאמרו חז"ל אל תרצה את חברך בשעת כעסו ואל תנחמו בשעה שמתו מוטל לפניו, ב) כי הרגשת הכאב תופסת את כל המחשבה והלב ואי אפשר להתרכז אז לחשוב על דבר אחר.

אמנם דבר שאדם רגיל לחשוב עליו תמיד נעשה לבסוף הרגל וטבע והמחשבה פועלת טבעי וכבר אין צריך להתרכז

אוצר הפרשה

כך בלבו מבואר באור החיים הק' דהיינו שצריך לשמוח על שזה מכפר עונותיו.

ויש לדעת ולשים לב למה דאיתא בגמ' (ברכות ה.) שיסורים מכפרים רק אם האדם מקבלם מדעת (באהבה), ועל כן יש להרגיל עצמו לכוון תמיד בשעת היסורים לקבלם באהבה שיהיה לכפרת עונות, והבעל בני יששכר (בספרו אגרא דפרקא) כתב להרגיל עצמו לאמר תמיד בפיו בשעת היסורים את הפסוק "ראה עניי ועמלי ושא לכל חטאותי", וידוע שכח הדבור בפה כשמזכירים בפרטיות את הדבר הוא גדול ומוסיף הרבה.

ויש להוסיף עצה לאדם לעורר שמחה בלבו על עונש, בזה האופן שהנה על האדם לדעת שכל עונש על עון שמקבל האדם בעולם הזה אם היה מקבלו בעולם העליון ובהנחום היה זה פי אלפי אלפים יותר גדול וקשה, וזה שניתן לו העונש בעולם הזה הרי זה טובה היותר גדולה שיכולה להיות, מפני שזה פודה אותו מעונש היותר גדול כאמור, ועי' מה שכתב בספה"ק התניא (באגה"ק) שכל צער שיש לאדם בעולם הזה נחשב בעולם העליון פי כל כך הרבה פעמים כדמיון הבלד השמש איך שנראה לנו מוקטן מכפי ערך גדלה באמת כמו שהיא במקומה למעלה שהיא פי אלף אלפי אלפים, כך היסורים שמקבלים בעולם הזה הם מוקטנים לא' מאלפי אלפים ממה שהם גדולים וקשים כשהם מתקבלים בעולם העליון.

והמתבונן בזה בודאי יתעורר שמחה גדולה בלבו כמו מי שנפסק עליו בבית משפט להיות בבית סהר על משך הרבה שנים ובא א' והשתדל עבורו ופעל שיורידו עונשו על חודש א' איך היה מודה ומהלל על זה בשמחה האם פחות ממה שמברך בשמחה על בשורה טובה בודאי שלא ואולי אפילו יותר, כי הרי זה פדיה מאפילה

לכך כלל, ועל כן העצה בכדי שיוכל האדם לכוון כך בשעת היסורים הוא שירגיל עצמו לחשוב הרבה על ענין זה בכלל ובמיוחד בכל דבר קטן שקורה לאדם שלא כרצונו יחשוב כן (והרי גם זה נחשב יסורים המכפרים כמו שאמרו חז"ל ...) שאפילו הושיט ידו לכיס להוציא מטבע אחת ויצא לו מטבע אחרת נחשב יסורים ע"ש, וע"י הרגל זה יהיה נעשה לו מחשבה זו טבעי ואחרי זה יהיה קל לו לחשוב כן גם בשעת יסורים קשים.

והנה עצה זו תועיל גם לגבי טעם הא' שהזכרנו שהרגש מתגבר נגד שכלו ורצונו של האדם, אך לטעם ב' יש לדעת שמחשבה שהאדם חושב הרבה מאוד פעמים הרי זה בכחה המשפיע על הרגש ולהתגבר עליה ולשנותה ולכן יכול האדם לשנות את טבעו בענין זה שאפילו בשעת היסורים לא יהיה הרגשת היסורים תופסים את כל לבו ע"י שיחשוב תמיד על ביטול ההרגש בכח האמונה בד' שזה לטובתו וכדו' וכמו שנתבאר.

וזה מה שאמר ר"ע לתלמידיו בשעה ששאלו אותו איך יכול להתרכז ולהאריך באחד בשעת יסוריו הנוראים ולא אכפת ליה שימשיכו היסורים עוד זמן, וענה להם "כל ימי

לאורה, ולפי זה מובן כמה צריך האדם לשמוח ביסוריו שמקבל בעולם הזה, ומובן היטב מאוד דברי המשנה.

ויש לדעת שכפי כמה שיקבל האדם היסורים יותר באהבה הרי זה מכפר לו יותר ובפחות יסורים, ולכן איתא בספה"ק שלפי ערך הקבלה באהבה ובשמחה כך הרי זה ממתיק וממעט את היסורים, ולפי זה יש להבין שאם אין אדם מאמין שהיסורים הם לטובתו (ולכן אינו יכול לומר גם זו לטובה ואי אפשר לו לקיים הלכה זו להיות מברך על הרעה בשמחה), כמה מפסיד האדם בזה, וכמה מסכן הוא אדם זה שכבר יש בידו הדבר שהיה יכול לבטל ממנו הרבה מעונשו ויסורי גהנם ולא משתמש בה ונשאר מקופח מב' עולמות שאין לו לא בעולם הזה ולא גן עדן.

והרי זה דומה לאדם עני מסכן והוא מדוכא ונעצב על מצבו ובא א' ונותן לו בידו דבר שעל ידה יוכל להתעשר להיות מלינוער גדול והוא לא שם לב לזה אלא ממשיך להיות יושב בוכה על מצבו המסכן, כמו כן הוא אדם שדואג ונעצב על עונותיו ודואג מה יעשה לעונשים הרבים המחכים לו ליום הדין וכשנותנים בידו הדבר שבה יכול לפטור בקל מעונשים שבידו הדין שהם הרבה יותר קשים וחמורים בלי ערך כלל והוא לא שם לב לזה וממשיך לבלות על מסכנותו שסובל יסורים וכי טיפש ושוטה יותר מזה.

ועל כן יש לאדם להתבונן הרבה בענין זה, עד שיצליח לעורר בלבו השמחה על יסוריו בעולם הזה ויקיים המצוה של חייב לברך וכו', וכך לא יהיה עצוב ודאוג על מצבו ובכך גם לא יהיה מוטרד בדעתו ולא יהיה מופרע מלימודו ועבודתו את ד' בשמחה וטוב לבב וירויח בזה שיתקיים בו אשריך וטוב לך שיהיה מאושר

הייתי מצטער על זה מתי יבא לידי ואקיימנה", ע"כ, הרי לנו שכאשר האדם מתבונן ומחדיר למחשבתו שרוצה את היסורים הרי זה פועל על הרגשיו לסובלם, וכמו כן הוא לענייניו אחרי שירבה האדם לחשוב על כך שרוצה בכפרת עונותיו שעל ידי היסורים ומודה ומברך עליהם בשמחה כשם שמברך על הטוב, זה יועיל לו שגם בשעת מעשה יוכל להתגבר נגד הרגשיו לחשוב כן בס"ד.

והנה אע"פ שמצוה חיוב להתפלל על כל צרה שתבטל עם כל זה קודם כל על האדם להחליט על זה בלבו שזה לטובתו לכפרת עונותיו כי רוצה ד' להטיב לו ולהצילו מלהבת אש הגהנום אם אמת שרצון בורא ב"ה להטיב לו עוד יותר ולבטל ממנו גם אמת העונש זה הקטן, לכן נתן לנו מצוה להתפלל לפניו ובזה האדם חוזר ומתקרב לד' מהריחוק שנתרחק על ידי חטא, ועל כן יחד עם הקבלה באהבה וההודאה על זה לד' בשמחה ובזכות התפלה יכולה היא שתרחס עליו ולפדותו גם מזה העונש הקטן.

ובאמת בברייתא בספרי כשמיא הלכה זו של חייב לברך וכו' כתוב שם "ויתר" (כלו' ביותר שמחה) ממה שמברך על הטוב ע"ש.

בעולם הזה וכמו כן מרויח שלא יהיה מופרע מעבודתו את השם שבשביל זה בא לעולם ונמצא שירוויח בזה גם להיות מאושר בעולם העליון להנצל מדינה של גהנם. והנה מי שלא מרגיש כך הרי זה חסרון גדול וחרפה היא לו כי מראה בזה שאינו מפחד מהעונש שמצופה לו שהרי כאשר מזדמן לו שרוצים לשחרר אותו מהעונש הרי הוא מזלזל בו ואינו מתחשב אתו לתפוס את זה ואיך לא יפחד מי שחטא וחייב ראשו למלך, ומי שלא מפחד הרי זה מוכרח שאינו חי עם חשבון נפש כלל ואינו חושב כלל על יום הדין ועל תכליתו ועל חיי נצח שלו, אבל המאמין וחי עם אמונה מוחשי כמו שמבוקש מכל יהודי והרי הוא מפחד מהעונש שמחכה לו לאחר ק"כ שנה, ולכן הוא בודאי ישמח בקל בלי ערך כשמזדמן לו להשתחרר מתשעים אחוז מעונשו.

י"ש לדעת שאע"פ שבודאי אי אפשר להגיע לענין זה ברגע א' כי הרי זה ענין של הרגשת הלב וכמו כן בכל דבר עבודה ששייך להרגשת הלב אי אפשר להגיע לזה בריגעא חדא בדבר שאין לבו מתרגש מעצמו לבד, כי אין הדבר בידו של האדם לפעול הרגשה בלבו כפי רצון שכלו אלא אם כן ישקיע בה עבודה רצופה למשך זמן.

והנה עבודה זו לפעמים נעשית ע"י הרבה התבוננות רצופה לבד ולפעמים צריך גם להוסיף להתבוננות ענין דבור שידבר הרבה על הענין, וכן שילמד בספרי מוסר שמעוררים ומלהיבים הלב להרגשה זו¹ ויש להבין שכל ענין שהוא מצוה שבלב הרי זה דומה לעבודת המדות שצריך לה גם כן עבודה רצופה ממושכת כאמור עד שלבסוף יעזור לו ד' ית' ויזכך לו מדותיו והרגישו לטובה.

והוי"ו מכל זה יש לדעת שלכל דבר עבודה בעבודת ד' צריך להוסיף גם תפלה וכמבואר בראשונים גם לענין עבודת המדות שאי אפשר לזכות לעבד ולזכך המדות בלי תפלה, על כן

צריכים להתפלל הרבה על כל זה ואז ביחד עם זכות עבודתו שמשקיע בהענין יזכה שד' יעזור לו ויעמוד לימינו להושיעו מיצרו ולהעלותו לקרבו אליו ית'.

ו"ש לדעת שכאשר האדם עובד על הדבר כראוי וכנזכר וכפי יכלתו וכחו אזי תכף ומיד בשעה שכבר עלה על קו הנכון המובילו להמטרה אז כבר יש לו הזכות כאלו כבר הגיע ונחשב כאלו כבר קיים מצותו המוטל עליו וזה בתנאי שלא יסיח דעת מעבודתו בזה ולא ירפה ידיו ממנה אלא ממשיך לפעול כפי כחו עד שיגיע להמטרה.

וכמו כן הוא לענין המדובר כאן שאע"פ שעדיין לא הגיע לדרגה המבוקש לברך על הרעה בשמחה כשם שמברך על הטוב בכל זאת כאשר האדם מתחיל לעבוד על הענין ברציפות וכבר עלה על קו הנכון בעבודתו זאת כראוי ומשתדל בה כפי מיטב כחו ויכלתו והוא שואף להגיע אליה, אז כבר נחשב לו כאלו כן מקיימו כראוי והרי זה מכפר לו על עוונותיו כאלו כבר הגיע לדרגה השלימה בזה דהיינו לאותה דרגה שהוא שואף ומשתוקק והוא בדרך להגיע אליה בס"ד, ועל כן עיקר הדאגה של האדם צריכה להיות שיהיה לו התשוקה המבוקשת ושיעלה בפועל על קו הנכון שיוכל להביאו להמטרה, וכאשר יעשה כן ישמח ויגל לבו בישועתו יתברך שמו.

"עתה תראה"

הנה מהפסוק לכן אמור לבני ישראל וגו' וכל המשך הפסוקים הם דברי נחמה לבני ישראל שלא יחשבו שמכיון שהכביד עליהם פרעה העבודה הרי זה סימן שכבר אין תקוה להגאל, לכן אמר להם שבודאי יקיים הבטחתו שהבטיח להאבות הק'.

וי"ש לתמוה מכיון שרצה הקב"ה לנחם את בני ישראל למה לא אמר היתשובה לקושיית למה הרעתה וגו', (עי' אור החיים הק') ו"ל שבאמת כן מבואר בפסוקים הללו התירוץ על קושיית למה הרעתה בדרך שנפרש בס"ד.

כ"י הנה הטעם למה נתוסף עתה היסורים של כובד העבודה היה עבור מטרה טובה וגדולה מאוד, שהנה ידוע שנגזר על בני ישראל להיות ד' מאות שנה בגלות כמו שאמר ד' ית' לאברהם וגו' ועבדום וענו אותם ד' מאות שנה² וגו' אמנם אחרי שהיו בני ישראל במצרים ר"י שנה לא היה אפשרות להשאירם שם יותר כמבואר בדברי האר"י ז"ל (על הפסוק "ולא יכלו להתמהמה"), ועל כן גאל אותם ד' לפני הזמן ומכיון שלא נגמר גלותם לכן לא היה גאולה זו נצחית אלא זמנית והיו מוכרחים לחזור (אחרי זמן) עוד פעם בגלות אחרת (כמבואר כל זה בספה"ק).

אמנם משה רבינו ביקש שכבר יהיה עתה הגאולה השלימה כמו שאמר (ד' ג') "שלח נא בידך ית' ורצה הקב"ה למלאות בקשתו לכן נתן ד' ית' הזדמנות שיהיה עתה הגאולה השלימה העתידה, וזה ע"י שבני ישראל יעשו תקון גדול שבזה יהיה להם זכות גדול משלהם להגאל בזכות עצמם ועל ידי כן יוכל להתבטל גזירת ד' מאה שנה, או שיהיה נחשב כאלו השלימו הק"ץ שנה שנשאר להם לתשלום הד' מאות שנה.

והנה מכיון שעדיין לא היה להם עד עתה זכות משלהם להגאל על כן היה צורך שיתן להם ד' ית' נסיון גדול שיהיה קשה להם מאד לעמוד בה ואם יצליחו לעמוד בה אזי יחשוב להם ד' ית' זה במקום תשלום הד' מאות שנה³, והנסיון היה זה שיתן להם פרעה עוד תוספת יסורים ויהיה להם נסיון גדול בב' דברים א) שלא יפלו על ידי כן מלהאמין בנבואת משה רבינו ובדברי ד' שיגאלו עתה⁴, ב) שיקבלו את הוספת העינוי הזה באהבה⁵ (ואם יצליחו לעמוד בהם יהיה זה שקול כמו ק"ץ שנה גלות ועבודה⁶) ויגמרו בזה תקונם השלם ואז יהיה עתה כבר הגאולה השלימה כבקשת משה רבינו.

אמנם בני ישראל לא עמדו בנסיון זה ולא קבלו באהבה את תוספת היסורים וכן התחילו לפקפק בנבואת משה רבינו⁷ ועל כן הפסידו את

¹ ומכיון שכל אדם הוא שונה מחבירו וכמו שאמרו חז"ל כשם שאין פרצופיהן שווים כך אין ידיעותיהן שוות לכן צריך כל אדם למצוא אותו ספר מוסר שמדבר אליו וללבו כלו שמעורר אצלו הרגשת הלב להענין, ולכן אי אפשר לקבוע איזה ספר ללמוד בכדי להשפיע על הרגשת לב האדם אלא כל א' וא' צריך לנסות ללמוד בספ"מ עד שימצא מה שמתאים לו ומדבר אליו ואל לבו לענין המבוקש (וכנ"ל בגליון שמות בהערה כ"ט).

² ויש להעיר שלא יסתפק האדם במה שיקרא במחשבה לבד כי עיקר הכח שעוזר בלימוד תורה הק' נגד היצר הרע הוא דוקא כאשר לומדים תורה ומבטאים הדברים בקול וכמו שכתוב (שמות ...) "למען תורת תורת ד' בפיך" (וידוע מה שדרשו חז"ל מהפסוק ...) "חיים הם למוצאהם בפה", אל תקרי למוצאיהם אלא למוציאיהם (בה).
³ ויש לרמז ענין זה במה שאמר דוד המלך ע"ה (תהלים ט"ז) "שוית ד' לנגדי תמיד כי מימיני בל אמוט לכן שמח לבי אף בשרי ישכון לבטח וגו', כלו' שעל ידי שישים את ד' לפני עיניו "תמיד" (כלו' ברציפות) יעזור לו ד' ית' ויזכך את לבו, וזה שאמר "שמח לבי" הוא רמז על הרגשת הלב (ומה שאמר אף "בשרי" ישכון וגו' כי יזכך המדות הם תלויים בזיכרון חומר האדם והחומר מוכנה בשם "בשרי").

⁴ מכיון שירדו כל כך במשך המאות שנה עד שכבר היו קרובים לשער ה' שבטומאה ואם היו נכנסים לשער ההוא לא היה אפשרי כבר להוציאם ולכן לא יכלו כבר להתמהמה שם עוד אפילו רגע א' ולכן הקדים ד' ית' יציאתם לפני הזמן כמבואר כל זה בשם האר"י ז"ל כידוע. ואע"פ שעל ידי כן יצטרכו עוד פעם להיות בגלות בכדי להשלים הזיכרון שחסר להם, ובעוה"ר שחטאנו בזמן הבית בכל כך עונות על ידי כן הוזהמה המעט שנשאר בנו גדל ונעשה כפול ומכופל עד שבכדי לנקותה לגמרי מאתנו

נצרך גלות כל כך גדולה וארוכה עד היום הזה, ד' ית' ירחם עלינו ויגאלנו כבר בקרוב בגאולת עולם, כ"ר.

⁵ ומזה יש ללמוד שכמו כן כאשר נגזר על האדם סבל קשה עבור עוונותיו אזי לפעמים שולחים לו נסיון שבא א' ומחרפו ומבזהו וכדו', ואם הוא שומע חרפתו וישתוק ולא ישיב (בין בחוץ ובין בבית) הרי הוא ירויח בזה רוח ענקי שנחשב לו פי כמה וכמה ומורידין לו הרבה מאוד מה שעליו לסבול עוד, ובזה שאדם כועס ועונה אזי בזה הרי הוא גורם רעה לעצמו כי במקום שהיה יכול למעט הסבל מעליו במקום זה אדרבה מאריך את הסבל על עצמו.

⁶ ואע"פ שהיה נראה להם לפי הגיונם והבנתם כסתירה לנבואת משה רבינו היה להם לבטל דעתם והגיונם ולהאמין נגד הגיונם בדבר ד', (וזהו מצות האמונה באמת, עי' במאמר ושמי ד' לא נדעתי להם).

⁷ והיה להם אפשרות לעמוד בה כי אם היו מאמינים בבטחון מלאה שעומדים עתה להגאל היו יכולים להבין שמכיון שד' ית' רוצה ועומד לגאול אותם עתה על כן בודאי מה שמופיע להם עתה התכבד העבודה הוא (באיה שהיא אופון) לעזור להגאולה (כי כך הוא מטבע האדם שכאשר האדם רוצה מאד איזה דבר בכל לבו אזי מח האדם אתה לדעת האדם איזה רעיון לחזק את זה, ואז היו מקבלים את היסורים הללו באהבה (בפרט אחרי שתיקב ומיד יגאלו ולא יהיה מצב זה לזמן מרובה היה יותר קל להם לקבלו באהבה ובשמחה).
⁸ מכיון שהיה להם בזה נסיון קשה מאד אחרי אכזבה גדולה כזאת שאחרי שבישר להם משה רבינו בשורת הגאולה והאמינו בה פתאום הכביד פרעה את העבודה, ולא רצה ד' ית' להודיע להם מראש שכך יהיה כי אם היו מודיעים להם את זה מראש לא היה להם בזה שום נסיון להגאל, על כן, וצריך ביאור וכי מפני שיש ב' רשעים כאלו מכל הכלל יענשו עבור זה כל הכלל, אמנם ביאור הדברים הוא מכיון שלא מיחו נגדם ולא דרסו והוקיעו אותם מתוך

⁹ אע"פ שרק דתן ואבירים חרפו וגדפו למשה רבינו בכל

ההזדמנות וגאולת מצרים תהיה הגאולה השלימה.

ואחרי שלא עמדו בני ישראל בנסיונם ולא נעשה להם על ידי זה גמר התיקון נמצא שנעשה התכבד העבודה רק לרעה ח"ו ואין בה שום תועלת לכן לא הבין משה רבינו למה נעשה תכבד העבודה ולכן טען לפני ד' למה "הרעתה" וגו', על כן הסביר לו ד' ית' שזה היה בכדי לתת להם הזדמנות להרויח כאמור ולכן עתה תראה (הוכחת דבר זה) שמאחר שנכשלו בנסיון זהוכבר אי אפשר להם לקבל ריווח זה, אין הכי נמי יתבטל תיכף ומיד הצרה של תכבד העבודה ויחזור לכמו שהיה מקודם, ויתחילו תיכף ומיד צעדי הגאולה הזמנית של יציאת מצרים.

ולכן המשיך ד' ית' בפ' זו לאמר למשה רבינו לאמר לבני ישראל הענין הברית וההבטחה שהבטיח להאבות הק' מה שלא הזכיר כלל בנבואה הראשונה בפ' שמות כי עד עתה היה אפשרות שגאולתם תהיה בזכות עצמם מה שאין כן עתה שנכשלו בנסיונם לא היה אפשרות שיגאלו אלא בזכות ברית האבות ולכן הודיעם את זה עתה כאן.

ולפי זה יובן איך שבאמירה זו ישנה גם נחמה לבני ישראל, וזה כדי שלא יחשבו שמפני שנכשלו תתבטל עתה גאולתם לזה הודיע להם ד' ית' הבשורה החדשה שגאולתם היא בזכות ברית האבות, ולכן האריך בפסוקים הללו כאלו זה דבר חדש שנאמר להם עתה בפעם הראשונה כי הרי זה באמת הודעה חדשה כאמור.

ומהאמור יש ללמוד מוסר השכל וחזוק גדול כי הנה ידוע שהיום אנו עומדים סמוך ונראה להגאולה השלימה, אמנם לא כל א' מוכן עדיין וישנם הרבה שעדיין לא נזדככו לגמרי ובכדי שיהיו ראויים להגאל היה ראוי שיעבור עליהם עוד הרבה שנים גלות וסבל ומכיון שיכבר אין מספיק הזמן עד הגאולה השלימה שיעברו כל תיקונם, לכן מרחמים עליהם ונותנים להם הזדמנות שבזמן הקצר הזה יסבלו הרבה סבל ואם יקבלו את זה באהבה יהיה נחשב להם זה במקום סבל של כל השנים שהיה עליהם עוד לסבול.

ועל כן יש להבין שאע"פ שהסבל והצרות של

היום הוא באמת קשה מאוד לקבלה מאהבה ומכל שכן בשמחה, בכל זאת יש לכל א' וא' להאמין ולשים ללבו שהרי זה טובה כל כך גדולה מאוד מאוד עבורו כי לולי זאת לא יוכל לזכות למה שרוצה ד' ית' להעניקו בהגאולה השלימה, ואם היינו מבינים גודל הטובה בזה היה קל לנו מאוד לקבלה באהבה והיינו רוקדים מגודל השמחה (במקום להצטער), ואשרי מי שמתבונן ויבין את אשר לפניו ובהו יזכה ב"ב לאושר הגדול המצופה כבר לזה ששת אלפים שנה, וי"ר שיראו עינינו וישמח לבנו בעגלא ובזמן קרוב בב"א.

"איך ישמעני פרעה ואני ערל שפתים"

בפסוק (ו' י"ב) שטען משה לפני ד' הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה ואני ערל שפתים, ידוע קושית המפרשים כאן שהלא הסיבה שבני ישראל לא שמעו לא היה מפני שמשה רבינו היה ערל שפתים אלא כמו שכתוב "ולא שמעו אל משה מקוצר רוח ועבודה קשה" וא"כ מה טען משה רבינו, (ועי' במפרשים מה שתרצו כל א' וא' לפי דרכו).

ועוד יש להבין מכיון שכבר טען משה רבינו טענה זו שהוא ערל שפתים בפ' שמות (ד' י"ו) וד' ית' השיב לו מי שם פה וגו' א"כ למה הזכיר עוד פעם טענה זו.

וביותר תמוה שהרי הקב"ה כבר ענה לו (שם ט"ז) שאהרן יהיה המתרגם והמדבר אל העם כמו שכתוב "והוא יהיה לך לפה" ועל פי זה כבר בטלה טענת ואנכי ערל שפתים, וכל זה צריך ביאור.

והתשובה לזה היא שיש להבין שכל מה שמשה רבינו התווכח עם ד' ית' לא היה לו ח"ו שום נגיעה עצמית אלא כל כונתו היתה לשם שמים עבור טובת הכלל ישראל, וכמו שמובא בספה"ק משל ממלך שכעס על בנו יחידו, ואוהבו של המלך מלמד זכות על בנו ומריב מתוכח בחזקה עם המלך כשרוצה להעניש את בנו יחידו וכל זה עושה האוהב רק לטובת המלך מחמת מסירותו להמלך כי הרי הוא יודע שאחרי שיהיה חמת המלך שככה יחזיק לו טובה על שהציל את בנו יחידו, (ועל כל אלו שקטרגו נגד בנו יכעס עליהם ויענישם מפני שלא היה אכפת להם שהמלך ישאר ערירי מבנו יחידו ונמצא שאינם מסורים כלל

נזהרים לומר על כל דבר גם זו לטובה כמו שהיה ראוי לנו להתנהג וזה מה שגרם לו לומר כך, נמצא שאנו אשמים בזה ולא משה רבינו ומה שדבר ד' ית' אתו משפט היה בעיקר ללמד לנו לקח ומוסר כפי שנתבאר לעיל.

ו לפי האמור יש להבין מה שכתוב ברש"י כאן שבזה שאמר ד' ית' "ענה" (שהיה אפשר לומר תראה וגו' בלי תיבת "ענה" אלא) רצה בזה לרמז לו שרק עתה תראה ולא במלחמת ל"א מלכים כי לא יכנס לא", ולכאורה אינו מובן מה שייך הרמז לכאן, ואין לומר שזה עונש למשה רבינו על שאמר למה הרעתה כי רק בפסוק הבא בתחלת פ' וארא דבר אתו קשות על שדבר כך כמו שפירש רש"י (וא"כ היה לו לרמז לו העונש אחרי שדבר אתו קשות ולא לפניו וק"ל), ולפי האמור יש להבין בהקדם דברי האור החיים הק' שכתב משה רבינו היה נכנס לא"י ובונה בית המקדש ליה שהם יכול להיות נחרב, ומכיון שהיה צורך שיוכל להיות החרבן אם יחטאו בכדי שבזה ישפוך ד' ית' חמתו על העצים והאבנים ועל ידי כן יצילו הנפשות שלא ישפוך חמתו עליהם ח"ו, וכמו כן כדי שיוכל להיות עוד גלות אם יהיה צורך לכן לא היה אפשר למשה רבינו לנכנס לא"י ע"ש, ולפי זה יש להבין מה שנאמר זה כאן כי זה תלוי במה שאירע כאן ולכן אמר לו ד' ית' את זה כאן דוקא, וק"ל, שמכיון שלא הצליחו לפעול הגאולה השלימה עתה ממילא יוצא מזה שמשה רבינו לא יכנס לארץ.

¹⁰ והנה ידוע מה דאיתא במשנה (ברכות ל"ד ב')

להמלך).

והנה איתא בספה"ק (וכן מובא גם בכל"י) בפ' אמור (בפ' מומי הכהנים) שכל מום בגוף הרי זה מורה על מום כעין זה בנפשו, והנה בודאי שאצל משה רבינו לא היה מום בנפשו וא"כ למה באמת היה ערל שפתים, אמנם הענין הוא כך כפי שמבואר בספה"ק לפרש מה דאיתא בחז"ל שמה רבינו היה שקול כנגד ס' רבוא נשמות ישראל והיינו לומר שמה רבינו היה השורש של כל נשמות של כל הס' רבוא נשמות ישראל, והיה לו נשמה כוללת שכלול בתוכה שורש כל הס' רבוא נשמות, ולכן היה הוא רבן של כל ישראל ושליחו של כל הכלל¹⁰.

והנה ידוע מה שכתוב בספה"ק והוא מהאר"י ז"ל שבגלות מצרים היה הדבור בגלות והיו צריכים לתקן הדבור ולגאול אותו מהקליפה, ולכן כל זמן שהקליפה היתה שולטת על הדבור לא יכלו להשתמש בכח הדבור לדברים שבקדושה כגון להתפלל וללמוד¹¹, ומכיון שכך היה גם משה רבינו ערל שפתים ואצלו היה זה רק בתורת סימן בגופו להורות שבנפשות ישראל ישנו הפגם בדבור¹².

ולכן עתה שאמר לו ד' ית' לגאול את בני ישראל תמה משה רבינו איך יוכלה להיות הגאולה אם בני ישראל לא שמעו מקוצר רוח ועבודה קשה א"כ השמיעה שלהם בגלות כי מה שאמר להם משה רבינו היה נבואה מאת ד' ושכינה מדברת מגרונו ולכן היה אמור לפעול בלבם אפ' עם הקוצר רוח ועבודה הקשה ומה שלא פעל הרי זה מפני שהדבור היה עדיין בגלות ולכן גם השמיעה היה בגלות כי הרי השומע הרי הוא כעונה, וא"כ שהדבור עדיין לא תוקן ולא השתחרר עדיין מהקליפה א"כ איך ישמעני פרעה כלו' איך אפשר להכניע את הקליפה של פרעה, ורק אם ישתחרר הדבור מהגלות ויוכלו בני ישראל להתפלל וללמוד כראוי כל זמן עשרת המכות כך יוכלו להיות ראויים לגאולה.

וד' ית' השיב שצריך להיות דוקא כך שבכוונה נשאר הדבור בגלות בנתיים כי רק באופן זה דוקא יוכל להיות התקון להדבור, והיינו כי אם יתגברו בני ישראל נגד המניעה שלא נותנים להם לדבר דבורי קדושה וילחמו בחירוף נפש על כל דבור שבקדושה על כל תפלה ועל כל לימוד כך יוכלו להגיע בקל להתיקון השלם, אבל אם

שהמתפלל וטעה סימן רע הוא לו ושליח צבור שטעה סימן רע הוא לשולחיו כלו' שאין זה סימן רע בעבורו כלל אלא לשולחיו כי מכיון שעכשיו הרי הוא שליח הצבור מופיע אליו רק מה ששייך להצבור (ובפרט אם הוא כל כולו מסור להצבור א"כ הרי הוא ממש ממלא מקום ובוטל עתה הפרטיות שלו שאינה תופסת עכשיו מקום אצלו).

¹⁰ חוץ משבט לוי שעליהם לא שלטה הגלות והקליפה כי הם לא עזבו את התורה הק' ודבקו עצמם בה בדביקות כזאת שלא יכלו המצרים לנתקם ממנה ע"י שום פיתוי ואפילו בפיתוי של כל הון דעלמא שפיתוי בה את שאר כל השבטים, ונתקיים בהם "מים רבים לא יכלו לכבות את האהבה" ובהו פדו עצמם מגזירת ועבדום ועינו אותם וגו' ונתקיים בהם גם "ונהרות לא ישטפוה" שלא יכלו המצריים לשלוט עליהם ונתחלף להם גזירת ועבדום ועינו אותם ביגיעתם בלתי שיהיו צריכים לייגע עצמם בחירוף נפשם על התורה הק' וכמבואר בזהוה הק' שנתקיים אצלם בחומר ובלבנים באופן זה וז"ל "בחומר דא (בלימוד) קל וחומר ובלבנים דא לבון הלכה" עכ"ל.

¹¹ ולכן אע"פ שהיה משה רבינו משבט לוי שעליהם לא שלטה הקליפה כמבואר בהערה הקודמת בכל זאת מכיון שהיה הוא השליח והממונה לכל השבטים היה אצלו הכרעת שפתים רק עבור סימן לכל שאר השבטים וכמבואר בפנים.

יקל עליהם ויהיה קל להם הדבור הרי זה דוקא יעבב וימנע יותר את התיקון והזכות להגאל. ובכדי לתרץ את קושיא ב' וג' י"ל שמה שאמר משה רבינו אז "כי כבד פה וכבד לשון אנכי" היה הכוונה רק על עצמו שלא יכל לדבר כראוי ולא כוון אז על הכלל, מה שאין כן עכשיו שראה שבני ישראל ערלי שפתים שאל עליהם לבטל להם את זה.

ויש לנו ללמוד מזה מוסר השכל במה שנוגע לנו היום, כי גם היום אנו נמצאים במצב כזה שהדבור הוא מאוד בגלות כי קשה לנו להתרכז להתפלה ולכוון כראוי ואפילו לומר המלים כדת וכנכון יש לנו כל כך מניעות וכמו דאיתא שבמצרים לא נתן פרעה לבני ישראל להתפלל אלא הטרידם בעבודתם מבוקר עד ערב ולא יכלו להתפנות להתפלל וללמוד, וכמו כן היום טרדת הגלות מונע מאתנו להיות בישוב הדעת שנוכל להתרכז ואע"פ שאנו מגיעים לבית הכנסת לתפלה אין לנו ריכוז, (ובאמצע התפלה מצלצל היצר הרע באוזן אם זה מטעלעפאן של עצמו או של השני אין נפקא מינה העיקר שהוא מטריד דעתינו), וכמו כן בלימוד לא ניתן ללמוד ברציפות מספיק שעות בלי להטריד באמצע וכך יוצא שכולנו ערלי שפתים ויש לנו כבד פה לדבר דברי קדושה.

והנה גם מובא מהאר"י ז"ל שבמצרים היה גם הדעת בגלות וזה גם כן המצב היום שהטרדות מבלבלים את הדעת של האדם ואפילו מי שאין לו טרדות פרנסה וכדו' ואפילו רווקים יש להם כל מיני טרדות הדעת ומתחים שלא היו בשום דור שלפנינו ואין להאריך בזה כי כל זה גלוי וידוע לכל א'.

אבל מה שיש לנו להבין שאע"פ שעל פי הטבע המצב הזה גורם לו האדם להתיימשך מלהתעלות ולהתקרב לעבודת ד' ולד' ית', וכולם מצפים בכליון עינים (וכן מבקשים תמיד בתפלתם) שד' ית' ישחרר אותנו מכל הטרדות האלו ואז נתאמץ בכל הכח להתעלות ולהתקרב ולתקן עצמינו, אבל זה טעות גדול כי דוקא ע"י מצב זה אנו מגיעים להתקון ולהתעלות באמת ואם לא היה לנו המניעות הללו הנזכרים לא היינו יכולים להגיע להתקון הנצרך לנו.

והנה אע"פ שלכאורה אם היינו יכולים להתרכז בתפלתנו ולימודינו כפי רצוננו היינו יכולים להתעלות הרבה יותר מעכשיו, אמנם יש לדעת שאפילו כאשר האדם מתעלה הרבה אמנם אינו מתקן את מה שצריך לתקן ושבעבורה ירד לעולם בגלגול זה אין עליה הזאת חשובה ואינה פועלת להמטרה כלום וכשיגיע לעולם העליון לא יועיל לו כל העליה שלו מכיון שלא הוציא לאור את תפקידו בעולם מה שנשלח לעשות ולפעול, אבל כאשר האדם עובד בדרך שמביאו לתקונו הרי זה מתקנו וביחד עם זה הרי זה גם מעלה אותו ואפילו אם אין עלייתו מורגש לו בכל זאת צריך האדם להאמין שכאשר עושה תפקידו באותו מצב שהכינו בשבילו בזה הרי הוא מתעלה בודאי בין אם זה מורגש בין אם לא, וכמו שאיתא בספרי מוסר הרמז במה שכתוב "ואמונתך בלילות" שבזמן שדומה ללילה (דהיינו שנראה לו כחושך ולילה) אז הדרך היא באמונה בלי לראות ולהרגיש, ועל כן יש לנו להבין ולדעת שדוקא בשעה שיש לו לאדם כבדות פה ולשון אם הרי הוא מתאמץ כפי יכלתו

וכחו ויוצא על כל פנים כמה מלים בקושי גדול וכמה שיוצא ואיך שיוצא אין נפקא מינה כי המעט הזה המגומגם יכול להיות שקול כנגד הרבה מאוד שיוצא בניקל ושוטף, וז"ב.

והטעם שכך הוא המצב היום הוא מכיון שכבר הגיע עת דודים של הגאולה השלימה ועדיין אין העולם ראוי לכך, לכן בכדי לגמור התקון השלם מהר מוכרח להיות דוקא בצורה כזו עם כל הבלבולים וחוסר ישוב הדעת ומלא טרדות שונות ומשונות, וכאשר האדם מתאמץ בחירוף נפש ואע"פ שיוצא לפועל רק מקצת דמקצת עם כל זה הרי זה שווה ושקול כנגד הרבה מאוד ממה שיוצא בקלות ונחשב כאלו סבלנו עוד תוספת זמן בגלות ונגמר בזה התקון, ולכן אין לקנאות את מי שהולך לו בקלות ושוטף אלא יש להאדם לקחת חיזוק מזה שאנו רואים שגם משה רבינו היה כבד פה וגם היו לו הרבה מניעות והפרעות תמיד וכבר מנעוריו לא היה יכול לגדול אצל אביו ואמו אלא בבית פרעה, ואח"כ היה מוכרח לברוח ממצרים והיה בגלות בין הגוים בארץ כוש מ' שנה עד שהגיע למדין וגם שם היה צריך לרעות צאן ונוסף לכל זה היה כבד פה (וכמה שבקש מד' שיסיר ממנו את זה לא ניתן לו), ודוקא באופן זה הגיע לדרגתו הגדולה להיות איש אלקים ואב לנביאים ורבן של כל ישראל עד סוף כל הדורות, ובזה נתחזק גם אנחנו עד שיאיר לנו ד' בקרוב את אור הגדול המצופה.

ויש להוסיף קצת יותר בעומק להסביר למה היה צריך להיות משה רבינו כבד פה, כי בזמן של הגלות ישנם קטרוגים על העולם ואי אפשר להוריד את התורה הק' ודבורי אמת בדרך הישר כי המקטרגים ימנעו, וכמו שידוע שכל ענינים השייכים לגאולה ולירידת נשמת דוד המלך לעולם שהיא נשמת המשיח היה צריך להיות דוקא בצורה מוסתרת ובעקיפין באופן שאינו מתאים ואין ניכר שזה שייך להגאולה ואין המקטרגים עוקבים אחרי זה כי אין להם הוא אמינא שיתכן כך, וכמו כן הוא הענין כשרצה ד' ית' להוריד את התורה הק' לעולם והיה עדיין לפני התקון השלם היה צריך להיות דווקא ע"י גמגום וכבד פה בצורה שלא מתאים להענין כפי המובן הפשוט, ורק כך היה יכול לצאת היציאת מצרים וקריעת ים סוף ומתן תורה וכו' לאור לעולם הזה, וענין זה יש להבין שגם היום כך הוא, וי"ר שכבר נזכה בקרוב בימינו לראות האור חדש אשר על ציון תאיר ונזכה כולנו יחד במהרה לאורו, אכ"י.

אוצר הזמנים

בענין תיקון מדת היסוד

מבואר בספה"ק שרוב היסורים שסובל האדם ובפרט יסורי עניות וקושי הפרנסה הרי הם בעיקר עבור תיקון היסוד ולפעמים אם לא פגם בגלגול זה הרי זה מחמת מה שפגם במדת היסוד בגלגול הקודם, ויש לידע שיש בתיקון היסוד כמה בחינות וקודם כל יש לפרש מדוע נקרא הענין בשם יסוד.

והביאור הוא דכמו שבגשמיות היסוד נקרא הדבר שעליו עומד כל הבנין כך גם כל בנין הרוחני של האדם עומד על שמירת היסוד, והנה יש לדעת שתכלית דרגת מדת היסוד הוא שהאדם הוא דבוק וקשור בכל רגע בד' ית'. והיינו שתכלית היהודי להיות דבוק בהקב"ה באהבה ולהמשך אחר הקב"ה בבחי' "משכני

אחרין נרוצה" שהקב"ה מושך האדם קצת ואח"כ צריך האדם לרוץ אחרי הקב"ה במשיכה גדולה בבחינת "צמאה לך נפשי כמה לך בשרי" וגו', וזהו הפנימיות של מדת היסוד שמרגיש האדם משיכה ושאיפה וצמאון להמשך אחר הקב"ה ולעבוד אותו באהבה וזהו היסוד בקדושה.

ולעומת זאת בקליפה פגם מדת היסוד הוא שדבוק בתאוות רעות ועבירות ונמשך אחר היצר הרע, ומי שפוגם ח"ו ביסוד הרי כל הבנין הרוחני שלו מתקלקל ל"ע וע"י הפגם ח"ו נעשה מסך המבדיל בינו לבין ד' ית' וכל עבודת ד' שלו נדמה לו כמשא כבד ונכבה לו ההתלהבות והחשק והחמימות לדברים שבקדושה (והכל כפי גודל הפגם), ולכן המניעה היותר גדולה לעבודת ד' היא פגם היסוד שהוא הדבר שמונע מהאדם מלהרגיש תענוג וחמימות בעבודת ד' כי כל כח הרגישו ברוחניות מתקלקל ע"י פגם היסוד כאמור.

ועוד יותר מזה נגרם על ידי כך שכל כח הקדושה שהיה לו כמו דבקות בד' ית' וחשק ללמוד התורה הק' ועשיית המצות על ידי פגם זה עובר ונכנס לדברי הרשות ואפילו לדבר עבירה ח"ו (הכל כפי גודל הפגם) וכאמור.

והנה כאשר האדם נמצא במצב כזה (שנאבד ממנו כל החשק וההתלהבות) כאמור והוא עושה את עבודת ד' ית' וקיום המצות במסירת נפש אפילו שלא מרגיש שום טעם, בזה עצמו נעשה חלק גדול מתקון שלו (בנוסף לשאר התקונים שעליו לעשות כגון להשמר מכל דבר חטא ועבירה והרהור), ועל ידי זה יחזור לו מן השמים כח וחשק והתלהבות חדשה לעבודת ד' ית'.

עיקר תיקון מידת היסוד

כדאי להזכיר כאן מה שחשוב לדעת שיש שני אופנים של תיקונים (א) תיקון על החטא בפועל בכל מיני סוגי תיקונים המופיעים בספה"ק, (ב) נוסף לזה והוא התיקון העיקרי לפדות את המחשבה מהיצר הרע, שכמו שעיקר הכניסה אל החטא היה דרך המחשבה דהיינו שהמחשבה של היצר הרע שנכנס לתוך מח האדם הוא שמעורר את הלב להיות חומד ואחרי זה כלי המעשה גומרים כך עיקר וגמר התיקון הוא להוציא את המחשבה מרשות היצר הרע.

וזה כלל חשוב המבואר בספר חסידים שתיקון השלם הוא להסיח דעת לגמרי מכל ענין של החטא ממוחו שלא ימצא כלל יותר במחשבתו מכל ענין היצר הרע עד שיהא במצב כאלו אינו יודע כלל שיש אצלו חלק של מחציו ולמטה וכאלו שישכח לגמרי שיש חלק שקשור ליצר הרע, על"ד ספר חסידים.

וההסבר בזה הוא שעיקר שליטת היצר"ה הוא דרך כניסת המחשבה והתיקון לזה הוא לא ע"י שילחם כל הזמן במחשבתו עם יצרו פנים אל פנים כי זה בלתי אפשרי כי בכך לא יגמר המלחמה לעולם ח"ו אלא המלחמה צריכה להיות ע"י היסח הדעת מוחלט מכל הענינים הקשורים ליצר הרע, והיינו מכל הנושא ההוא ואפילו באופן היתר וזה עיקר התיקון.

מהוסר מקום לא נכנס אוצר החינוך ואתכם הסליחה

היות ויש ביקוש הרבה יותר ממה שאנחנו מצליחים להלק מחוסר כסף לכן מי

שיודע ערך הדברים ותועלתם להקוראים רוצה להיות ממוזכי הרבים שאין

ערוך לשכרם ויכול להלק בעיר שלו או באזור שלו ולעורר אחרים לזה יפנה

לטל 632-7611-052 ושכרו כפול מן השמים